

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง ปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน เพื่อศึกษาความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน และเพื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย โดยศึกษาคำรา เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา แล้วสร้างแบบสอบถามขึ้น 1 ชุด มีลักษณะ เป็นแบบเลือกตอบ เต็มค่าและมาตราส่วนประเมินค่า ถาปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสุขศึกษา ด้านสุขภาพสิ่งแวดล้อม และด้านการนิเทศ จำนวน 11 ท่าน ตรวจสอบให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแบบสอบถามให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เมื่อปรับปรุงแบบสอบถามตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะแล้ว จึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 20 คน และนำผลมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเพื่อให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากนั้นผู้วิจัยจึงใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 โรงเรียนละ 1 คน รวม 141 คน คิดเป็นร้อยละ 85.98 จากประชากรทั้งสิ้น 164 คน

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญ ถ้าการทดสอบพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ทดสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีของ เชอเฟ แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 141 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 78.01 มีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 81.56 ศึกษาวิชาเอกอื่น ๆ ที่ไม่ใช่วิชาเอกสุขศึกษาหรือพลศึกษา คิดเป็นร้อยละ 55.32 ศึกษาวิชาโทสุขศึกษา ร้อยละ 35.46 มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 6 - 10 ปี ร้อยละ 37.59 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนระหว่าง 1 - 5 ปี ร้อยละ 57.45 ไม่เคยเข้ารับการอบรมในโครงการสุขศึกษาสายการศึกษา ร้อยละ 64.54 แต่เคยได้รับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียน ร้อยละ 70.92 เคยศึกษาวิชาเกี่ยวกับโครงการสุขภาพในโรงเรียน ร้อยละ 85.11 ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มีจำนวนคาบที่สอนระหว่าง 16 - 20 คาบต่อสัปดาห์ ร้อยละ 45.39 และเป็นครูฝ่ายปฏิบัติการ ร้อยละ 68.79

2. ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน และสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าโครงการสุขศึกษาสายการศึกษา ไม่มีคณะกรรมการควบคุมดูแลการจัดสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ และตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล โรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนใหญ่อยู่ติดกับถนนที่มีรถยนต์สัญจรมาก โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชุมชน อยู่กลางทุ่งนาและอยู่ติดภูเขา ลักษณะที่ตั้งของโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่เป็นที่ดอน น้ำท่วมไม่ถึง ลักษณะพื้นผิวสนาม เป็นสนามหญ้า พื้นที่เรียบ มีรั้วโรงเรียน และมีสิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดความรู้สึกรำคาญ ได้แก่ มีฝุ่นมาก

ห้องเรียนส่วนใหญ่บรรจุนักเรียนได้ประมาณ 41 - 45 คน และการจัดโต๊ะเรียนนักเรียนแถวหน้าสุดนั่งห่างจากกระดานดำประมาณ 2 เมตร

โดยส่วนรวมโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 7 มีโรงอาหารโดยเฉพาะ แต่มีลักษณะเป็นอาคารชั่วคราว มีขนาดกว้างพอสำหรับนักเรียนรับประทานอาหารพร้อมกันหมด มีห้องพยาบาลซึ่งจัดเป็นห้องเฉพาะอยู่ในอาคารเรียน และส่วนใหญ่มีเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ที่จำเป็นในห้องพยาบาลเพียงพอ

น้ำดื่ม ส่วนใหญ่ใช้น้ำฝน ร่องลงไปใช้น้ำประปา สำหรับน้ำใช้ส่วนใหญ่ใช้น้ำบาดาล ร่องลงไปใช้น้ำประปา ลักษณะการจัดน้ำดื่มจัดแยกเฉพาะอยู่นอกอาคาร เรียน โดยจัดใส่ถัง ใอง หรือตู้ม และมีก๊อกเปิด ร่องลงไปจัดแยก เป็นก๊อกค่อจากท่อประปา และส่วนใหญ่มีอ่างล้างมือและ ก๊อกน้ำใช้

การจัดส้วม ส่วนใหญ่เป็นส้วมซึม โดยจัดเป็นอาคารแยกต่างหาก และอยู่ห่างจาก อาคารเรียน การจัดที่ปัสสาวะสำหรับนักเรียนชายส่วนใหญ่มีที่ปัสสาวะแยกต่างหาก จำนวนส้วมต่อ จำนวนนักเรียนสำหรับนักเรียนชายและสำหรับนักเรียนหญิง ส่วนใหญ่เข้า เกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำในอัตรา 3 : 100 สำหรับชาย และ 4 : 100 สำหรับหญิง จำนวนที่ปัสสาวะชายส่วนใหญ่ยังไม่เข้าเกณฑ์ มาตรฐานขั้นต่ำ (1 : 50) และจัดส้วมและที่ปัสสาวะสำหรับครูแยกโดย เฉพาะ

การจัดถังขยะ ส่วนใหญ่มีถังขยะตามห้องเรียนทุกห้อง ร่องลงไปจัดเป็นระยะทุก 50 เมตร ลักษณะถังขยะส่วนใหญ่เป็นถังที่สามารถยกเคลื่อนที่ได้ ไม่มีฝาปิดมิดชิด ใช้วิธีกำจัดขยะ โดยวิธีเผา สำหรับการระบายน้ำทิ้งในโรงเรียน ส่วนใหญ่ระบายลงคู คลอง หรือที่ลุ่ม มีส่วนน้อย ที่ระบายลงสู่บ่อซึมของโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 มีการตรวจสอบและแก้ไขความชำรุดของ อาคารเรียนด้านความปลอดภัย มีครูเวรคอยควบคุมดูแล ร่องลงไปมียามรักษาการณ์ตลอดเวลา และ ส่วนใหญ่มีการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน เช่น การจัดกีฬาภายใน มีสถานที่ พักผ่อนหย่อนใจ และมีสถานที่เล่นกิจกรรมนันทนาการในร่ม

3 . ปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา ครู ผู้รับผิดชอบมีปัญหาการบริหารโดยส่วนรวมในระดับปานกลาง เมื่อแยกรายด้านเป็นปัญหา การบริหารในระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารห้องพิเศษ และอาคารประกอบ ด้านการบริหารน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านการบริหารส้วม และที่ปัสสาวะ และการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน และมีปัญหาการ บริหารในระดับน้อย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่สร้างโรงเรียน สนาม และบริเวณอาคารเรียน ห้องเรียนและ เครื่องใช้ในห้องเรียน การกำจัดขยะมูลฝอย และสวัสดิภาพในโรงเรียน

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารของครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนขนาดต่างกัน เป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ครูผู้รับผิดชอบมีปัญหาการบริหารเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านพื้นที่สร้างโรงเรียน สนาม และบริเวณ ด้านอาคารเรียน ด้านห้องพิเศษและอาคารประกอบ น้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านสวนและที่ปัสสาวะ ด้านสวัสดิภาพในโรงเรียน และการสร้างบรรยากาศในโรงเรียน และมีปัญหาการบริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน และเรื่องการจัดขยะมูลฝอย

โรงเรียนขนาดใหญ่ ครูผู้รับผิดชอบมีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนในระดับปานกลาง จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านพื้นที่สร้างโรงเรียน สนาม และบริเวณ ด้านห้องพิเศษและอาคารประกอบ ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านสวนและที่ปัสสาวะ ด้านการจัดขยะมูลฝอย และการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน นอกจากนั้นเป็นปัญหาการบริหารในระดับน้อย

โรงเรียนขนาดกลาง ครูผู้รับผิดชอบมีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนในระดับปานกลาง จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านห้องพิเศษและอาคารประกอบ ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านสวนและที่ปัสสาวะ ด้านการจัดขยะมูลฝอย และการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน นอกจากนั้นเป็นปัญหาการบริหารในระดับน้อย

โรงเรียนขนาดเล็ก ครูผู้รับผิดชอบมีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนในระดับปานกลาง จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านห้องพิเศษและอาคารประกอบ ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านสวนและที่ปัสสาวะ และการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน นอกจากนั้นมีปัญหาการบริหารในระดับน้อย

4. ความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนของครูผู้รับผิดชอบพบว่า ครูมีความต้องการการนิเทศสอดคล้องกับปัญหาการบริหาร คือ โดยส่วนรวมครูผู้รับผิดชอบ

มีความต้องการการนิเทศในระดับปานกลาง ซึ่งมีความต้องการการนิเทศในระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารทั่วไป ด้านห้องพิเศษและอาคารประกอบ ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านส้วมและที่ปัสสาวะ และการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน และมีความต้องการการนิเทศในระดับน้อย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่สร้างโรงเรียน สนาม และบริเวณ ด้านอาคารเรียน ด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย และด้านสวัสดิภาพในโรงเรียน

เมื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศของครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนขนาดต่างกัน พบว่า ส่วนใหญ่ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการการนิเทศ รายด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านส้วม และที่ปัสสาวะ ด้านการสร้างบรรยากาศในโรงเรียน ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านห้องพิเศษและอาคารประกอบ ด้านพื้นที่สร้างโรงเรียน สนาม และบริเวณ ด้านสวัสดิภาพในโรงเรียน และด้านอาคารเรียน และมีความต้องการการนิเทศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน และด้านการกำจัดขยะมูลฝอย

โรงเรียนขนาดใหญ่ ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในระดับปานกลาง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านพื้นที่สร้างโรงเรียน สนาม และบริเวณ ด้านห้องพิเศษและอาคารประกอบ ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านส้วม และที่ปัสสาวะ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย และการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน นอกจากนี้มีความต้องการการนิเทศในระดับน้อย

โรงเรียนขนาดกลาง ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในระดับปานกลาง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านห้องพิเศษและอาคารประกอบ ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านส้วมและที่ปัสสาวะ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย และการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน นอกจากนี้มีความต้องการการนิเทศในระดับน้อย

โรงเรียนขนาดเล็ก ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในระดับปานกลาง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านห้องพิเศษและอาคารประกอบ

ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ด้านสิ่งแวดล้อมและที่ปีสภาวะ และการสร้างบรรยากาศ เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน นอกจากนั้นมีความต้องการการนิเทศในระดับน้อย

5. กิจกรรมการนิเทศและผู้นิเทศที่ครูผู้รับผิดชอบต้องการ

5.1 หัวข้อเรื่องที่ต้องการการนิเทศ ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมีความต้องการการนิเทศในระดับมาก ในหัวข้อเรื่อง เรียงตามลำดับ ดังนี้

- 5.1.1 วิธีการจัดและตรวจสอบคุณภาพน้ำดื่ม น้ำใช้ให้ถูกสุขลักษณะ
- 5.1.2 การติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ
- 5.1.3 วิธีการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างสุนทรีย์ที่ดี
- 5.1.4 การจัดโรงอาหารให้ถูกสุขลักษณะ
- 5.1.5 การจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต

นอกจากนั้น ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการการนิเทศในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศของครูผู้รับผิดชอบของโรงเรียนขนาดต่างกัน เป็นรายข้อ พบว่า ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการการนิเทศไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 กิจกรรมการนิเทศที่ครูผู้รับผิดชอบต้องการ ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมีความต้องการการนิเทศในระดับมาก ในลักษณะ เรียงตามลำดับ ดังนี้

- 5.2.1 การทัศนศึกษา โรงเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- 5.2.2 จัดให้มีโครงการแลกเปลี่ยนการศึกษาดูงานการจัดสิ่งแวดล้อมระหว่างโรงเรียน
- 5.2.3 ต้องการให้มีการจัดประชุมสัมมนา หรือจัดอบรม แก่ครูผู้รับผิดชอบ
- 5.2.4 ต้องการให้มีการนิเทศแบบช่วยกันวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกันในระดับกลุ่มโรงเรียน
- 5.2.5 ต้องการคำปรึกษา ร่วมกันกับทุกฝ่ายในโรงเรียนแบบกลุ่มย่อย
- 5.2.6 ให้นำบุคคลภายนอกมาประเมินผลงาน

นอกจากนั้น ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการการนิเทศในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบความต้องการลักษณะการนิเทศของครูผู้รับผิดชอบของโรงเรียนขนาดต่างกัน เป็นรายชื่อ พบว่า ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการลักษณะการนิเทศไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 บุคคลที่ครูผู้รับผิดชอบต้องการให้ เป็นผู้นิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้

- 5.3.1 เจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุข
- 5.3.2 นักวิชาการสุขศึกษา
- 5.3.3 ศึกษานิเทศก์จาก เขตการศึกษา
- 5.3.4 ศึกษานิเทศก์จากกรมพลศึกษา

นอกจากนั้น ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการการนิเทศในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบความต้องการบุคคลผู้ให้การนิเทศของครูผู้รับผิดชอบของโรงเรียนขนาดต่างกัน เป็นรายชื่อ พบว่า ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการบุคคลผู้ให้การนิเทศไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย เรื่อง ปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 7 ผู้วิจัยอภิปรายผลโดยส่วนรวม รายด้าน และประเด็นสำคัญในแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนรวมครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมีปัญหาการบริหารในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมีปัญหาการบริหารในระดับปานกลาง ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารห้องพิเศษ และอาคารประกอบ ด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ และการระบายน้ำเสีย ส้วมและที่ปัสสาวะ และการสร้างบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน มีปัญหาการบริหารในระดับน้อย ด้านพื้นที่สร้างโรงเรียน สนาม และบริเวณ อาคารเรียน ห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน การกำจัดขยะ

มูลฝอย และสวัสดิภาพในโรงเรียน ทั้งนี้อาจแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญ ให้ความสนใจ และให้การสนับสนุนงานด้านการจัดสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ดังผลการวิจัยของ มานิต แก้วทิพย์ (2526 : 114) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนเห็นด้วยหรือให้ความสำคัญต่อการบริหารงานสุขภาพในโรงเรียนอยู่ในระดับสูงทั้งสามด้าน แสดงว่าผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญในการจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ การจัดบริการสุขภาพในโรงเรียน และการจัดการเรียนการสอน สุขศึกษา โดยเห็นความสำคัญในการจัดสิ่งแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะในระดับสูง เกือบทุกเรื่อง และจากการสัมภาษณ์ครูบริหารดีเด่น ปี 2528 นายฤศล จิตเที่ยง ได้เสนอข้อคิดในการจัดการโรงเรียนว่า "สิ่งแรกที่ประทับใจกับผู้เยี่ยมชมโรงเรียนหรือเสริมบรรยากาศของโรงเรียนได้อย่างดี ได้แก่ การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน หรืองานอาคารสถานที่และบริเวณทั่วไป" โดยมุ่งเน้นด้านความสะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น ปลอดภัย พร้อมทั้งใช้ประโยชน์และมีการประหยัด มีการตกแต่ง ดูแลเอาใจใส่ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด เลือกหาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้อย่างเหมาะสมกลมกลืนกัน มีการจัดป้ายนิเทศ ป้ายสถิติ และคำขวัญหรือเรื่องราวที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และงานสร้างนิสัยไว้อย่างพองาม มีการจัดระบบสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ถูกหลักสุขาภิบาล รวมทั้งการให้บริการด้านสุขาภิบาลแก่ครู นักเรียน ได้อย่างทั่วถึงและเพียงพอ ถ้าสามารถให้เป็นแบบอย่างของชุมชนได้จัดว่าดียิ่ง และมีการใช้บริเวณอาคารเรียน และวัสดุอุปกรณ์ให้บริการแก่ชุมชน เพื่อการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ตามความเหมาะสม นอกจากนี้กรมสามัญศึกษายังได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา และคู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2527 (กรมสามัญศึกษา : 2527) เพื่อให้โรงเรียนได้ยึดถือเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีเป้าหมายอีกด้วย

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ในปัจจุบันหน่วยงานในระดับสูง และผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมากขึ้น จึงอาจส่งผลให้ครูผู้รับผิดชอบมีปัญหการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลางและระดับน้อย

ถ้าพิจารณาในด้านตัวครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อม พบว่า ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนส่วนใหญ่ เป็นครูที่ศึกษาริชา เอกอื่นที่ไม่ใช่วิชา เอกสุขศึกษาหรือพลศึกษา อาจทำให้ครูผู้รับผิดชอบมองปัญหการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นปัญหการบริหารในระดับปานกลางและระดับน้อยได้

โดยส่วนรวมครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมีปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมรายด้านและรายข้อ เป็นปัญหาในระดับปานกลางและระดับน้อย ยกเว้นปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมรายข้อเกี่ยวกับขนาดงบประมาณในการปรับปรุงแก้ไขและบำรุงรักษา ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมีปัญหาการบริหารในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มานิต แก้วมทิทธิ์ (2526: 108) สมบัติ ครูพันธ์ (2527: บทคัดย่อ) และอนุชา กิติชัยชาญ (2527: บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัญหาการจัดและบริหารงานสุขศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษาปัญหาหนึ่งในหลาย ๆ ปัญหา ได้แก่ การขาดงบประมาณ ผู้วิจัยมีความ เห็นว่า การบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนงบประมาณ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะทำให้การดำเนินงาน เป็นไปด้วยดี กรมสามัญศึกษาควรได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการปรับปรุงแก้ไขและบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนตามสภาพและปัญหาที่โรงเรียนประสบอยู่ให้มากขึ้น ดัง เช่นจากผลการวิจัยที่พบว่า ครูผู้รับผิดชอบมีปัญหาการบริหารสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลางค่อนข้างมากในข้อที่ว่า โรงอาหารหรือสถานที่รับประทานอาหารมีโต๊ะและม้านั่งไม่เพียงพอ ขนาดของโรงอาหารไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และภายในส้วมไม่มีถังใส่กระดาษชำระที่ถูกสุขลักษณะ ปัญหาการบริหารในเรื่องเหล่านี้จะต้องอาศัยปัจจัยด้านงบประมาณ เป็นสำคัญ ดังนั้น การที่กรมสามัญศึกษาและผู้บริหารโรงเรียน เห็นความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนนั้นนับ เป็นนิมิตหมายที่ดี และถ้าสามารถสนับสนุนด้านงบประมาณให้มากขึ้น จะทำให้ปัญหาการบริหารที่พบว่า การดำเนินงานไม่สม่ำเสมอ ไม่ต่อเนื่องหมดไปด้วย และผู้วิจัยเชื่อว่าปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนจะต้องดีขึ้นอย่างแน่นอน

2. การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูผู้รับผิดชอบมีปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน 2 ด้าน ได้แก่ ปัญหาการบริหารด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน และการกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งโดยเฉลี่ยปัญหาการบริหารทั้ง 2 ด้านนี้เป็นปัญหาการบริหารระดับน้อย

2.1 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีปัญหาการบริหารด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียน

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหารด้านนี้มากกว่าครูผู้รับผิดชอบในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมากเกินไป ห้องเรียนไม่สะอาดและขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และขนาดของโต๊ะเรียนและม้านั่งไม่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนนักเรียนของโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก เพราะค่านิยมของผู้ปกครองที่มุ่งหวังให้บุตรหลานได้เข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในท้องถิ่นของตน จะเห็นได้จากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาจำนวนนักเรียนลดน้อยลง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหารจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนมากเกินไป และจากข้อมูลเกี่ยวกับสภาพของห้องเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ในแต่ละห้องเรียนจะมีจำนวนนักเรียนมากกว่า 45 คน โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กมีนักเรียนห้องละ 41 - 45 คน และ 36 - 40 คน ตามลำดับ จากปัญหาการบริหารดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาห้องเรียนไม่สะอาดและขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประกอบกับโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหารในเรื่องไม่ได้รับความร่วมมือจากนักเรียน และขาดกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ซึ่งนักเรียนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ห้องเรียนไม่สะอาด และขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังนั้นโรงเรียนขนาดใหญ่ควรได้ตระหนักถึงการจัดกิจกรรม และการให้นักเรียนมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น สำหรับปัญหาการบริหาร เรื่องขนาดของโต๊ะเรียนและม้านั่งไม่เหมาะสม พบว่าครูผู้รับผิดชอบในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหารด้านนี้มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก อาจเกิดจากการมองปัญหาการบริหารของครูผู้รับผิดชอบมีประสบการณ์ต่างกัน เนื่องจากครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เป็นครูฝ่ายบริหาร ซึ่งมีตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริการ และเคยได้รับการสัมมนาปฏิบัติการ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานในหน้าที่และความรับผิดชอบตลอดจนเทคนิควิธีที่จะบริหารงานในตำแหน่งให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นครูปฏิบัติการ ที่ต้องสอน 16 - 20 คาบต่อสัปดาห์ และเป็นครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารให้ เป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบฝ่ายบริการหรือฝ่ายอาคารสถานที่

ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดกลาง กับโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาการบริหารด้านห้องเรียนและเครื่องใช้ในห้องเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการบริหารในด้านนี้มากกว่า

ครูผู้รับผิดชอบโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของห้องเรียนมีเสียงดัง วัสดุที่ใช้ทำฝาผนังไม่เหมาะสม แสงสว่างในห้องเรียนไม่เพียงพอ และสภาพแวดล้อมของห้องเรียนมีกลิ่นเหม็นและเขม่าควัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนขนาดกลางบางโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนมาก เกือบเท่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลางจำนวนมากที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล จึงทำให้มีปัญหาการบริหารดังกล่าวมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งส่วนใหญ่มีจำนวนนักเรียนน้อยลง และร้อยละ 86.25 ของโรงเรียนขนาดเล็กตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ไกลชุมชนกลางทุ่งนา จึงไม่มีปัญหาการบริหารเรื่องสภาพแวดล้อมของห้องเรียนมีเสียงดัง มีกลิ่นเหม็น และเขม่าควัน นอกจากนี้โรงเรียนขนาดเล็กบางโรงเรียนไม่มีปัญหาการบริหารเรื่องวัสดุที่ใช้ทำฝาผนังไม่เหมาะสม เนื่องจากเป็นอาคารชั่วคราวไม่มีฝาผนัง

2.2 การเปรียบเทียบปัญหาการบริหารด้านการกำจัดขยะมูลฝอยในโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดลอมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กับ โรงเรียนขนาดเล็ก มีปัญหาการบริหารด้านการกำจัดขยะมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะครูผู้รับผิดชอบในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหารเกี่ยวกับขนาดการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดมากกว่าครูผู้รับผิดชอบในโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากคนส่วนใหญ่คิดว่าในการรักษาความสะอาดนี้ เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของภารโรงเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งในความเป็นจริงนั้นควรเป็นหน้าที่ของทุกคนที่อยู่ในโรงเรียนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด โดยเฉพาะนักเรียน ซึ่งในโรงเรียนขนาดใหญ่มีนักเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กถึง 3 เท่า ย่อมมีปริมาณขยะมากกว่าในโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดลอม ครูสุขศึกษา และครูทุกคน ควรได้ตระหนักถึงความจำเป็นของการให้นักเรียนมีส่วนร่วมให้มากขึ้น นอกจากนี้ ครูสุขศึกษาและครูผู้สอนทุกคนควรได้พูดถึงการรักษาความสะอาดทั้งในชั้นเรียน และบริเวณโรงเรียนโดยทั่วไปอยู่เสมอ ตลอดจนการควบคุมดูแลการทำความสะอาดของภารโรงอย่างทั่วถึง ดังเช่น วิลเลียม และบราวเนล (William and Brownell 1956: 25) ได้ให้ข้อคิดว่า "ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาระดำเนินงานสุขภาพในโรงเรียน จำเป็นต้องเข้าใจในหลักการดำเนินงานนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสร้างความเข้าใจแก่ผู้ร่วมงานทั้งหมด ชี้แจง เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโครงการให้กระจ่างชัด"

การ เปรียบ เทียบปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพ ของครูผู้รับผิดชอบ ในโรงเรียนขนาดต่างกัน นอกจาก เปรียบ เทียบ เป็นรายด้านแล้ว เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ จากปัญหา การบริหารทุกด้าน พบว่า

ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดใหญ่ กับ โรงเรียน ขนาดกลาง มีปัญหาการบริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในข้อ ขนาดของโรงอาหาร หรือที่รับประทานอาหารไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหาร ในข้อนี้มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง จากข้อมูลสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ส่วนมากมีโรงอาหาร โดยเฉพาะ แต่ลักษณะของโรงอาหาร ที่มีเกือบครึ่งหนึ่งที่เป็นอาคารชั่วคราว และขนาดของโรงอาหารคับแคบจึงต้องจัดให้นักเรียน รับประทานอาหาร เป็น 2 ผลัด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฉัตร ทวีสุข (2515: 86-93) และ มานิต แก้วทิพย์ (2526: 103-122) พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาในนครหลวงกรุงเทพ ธนบุรี และในเขตการศึกษา 3 ตามลำดับ ที่โรงเรียนหลายแห่งไม่มีโรงอาหาร และโรงอาหาร ที่มีก็คับแคบเกินไป สำหรับโรงเรียนขนาดกลางถึงแม้ว่าส่วนมากจะมีโรงอาหาร โดยเฉพาะ ส่วนใหญ่ เป็นอาคารชั่วคราวแต่ก็สามารถให้นักเรียนรับประทานอาหารได้พร้อมกัน จึงทำให้โรงเรียนขนาด กลางมีปัญหาการบริหารในข้อนี้น้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดใหญ่ กับ โรงเรียน ขนาดเล็ก มีปัญหาการบริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เกี่ยวกับไม่ได้รับความร่วมมือ จากนักเรียน ขาดกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วม แสงสว่างในโรงฝึกงานไม่เพียงพอ และอุบัติเหตุ ที่เกิดบริเวณหน้าหรือรอบ ๆ โรงเรียน ทั้งนี้อาจ เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่มีจำนวนนักเรียน มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กถึง 3 เท่า ดังกล่าว จึงทำให้ปัญหาการบริหารในเรื่องความร่วมมือ จากนักเรียนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบัติ คุรุพันธ์ (2527: บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัญหา และอุปสรรคที่ผู้บริหารโรงเรียนประสบ ได้แก่ ขาดความร่วมมือจากครูและนักเรียน เนื่องจาก ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของงานสุขศึกษาในโรงเรียน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้บริหาร ครูทุกคน ควรจัดหากิจกรรมที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมให้มากขึ้น สำหรับปัญหาการบริหารเกี่ยวกับแสงสว่าง ในโรงฝึกงานไม่เพียงพอ นั้น โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหารเรื่องนี้มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก อาจ เนื่องจากครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมองเห็นความสำคัญของแสงสว่างในโรงฝึกงาน มีความรู้ในการจัดแสงสว่างตามอาคารต่าง ๆ ในโรงเรียนแตกต่างกัน และอาจ เนื่องจากโรงเรียน

ขนาดเล็กบางโรงเรียนยังไม่มีอาคารโรงฝึกงาน ดังจะเห็นได้จากกรมสามัญศึกษาได้มีโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก (คปล) เพื่อให้โรงเรียนขนาดเล็กในโครงการมีอาคารเรียน และอาคารประกอบเพียงพอ สำหรับปัญหาการบริหารเกี่ยวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นบริเวณหน้าหรือรอบ ๆ โรงเรียน ที่พบว่าโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหารในเรื่องนี้มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนมากตั้งอยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล และโรงเรียนอยู่ติดกับถนนสายใหญ่มีรถยนต์สัญจรมาก จึงทำให้เกิดอุบัติเหตุที่บริเวณหน้าหรือรอบ ๆ โรงเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ไกลชุมชน และอยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาล ปัญหาการบริหารเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ควรขอความช่วยเหลือจากตำรวจจราจร ให้มาดูแลความปลอดภัยในคอนเซ็ปต์และคอนเซ็ปต์นักเรียนเดินทางไป-กลับจากโรงเรียนได้

ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดกลาง กับ โรงเรียนขนาดใหญ่ มีปัญหาการบริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในข้อที่ว่า ครูผู้รับผิดชอบขาดความรู้ความสามารถในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อม โดยครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการบริหารในเรื่องนี้มากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดกลางเกินกว่าครึ่งหนึ่งที่ศึกษาวิชาเอกอื่นที่ไม่ใช่วิชาเอกสุขศึกษาหรือพลศึกษา ส่วนใหญ่เป็นครูฝ่ายปฏิบัติการที่ต้องสอน 16 - 20 คาบต่อ 1 สัปดาห์ อาจทำให้ครูผู้รับผิดชอบในโรงเรียนขนาดกลางขาดความมั่นใจในการดำเนินงาน และมีเวลาในการดำเนินงานน้อยเกินไปเนื่องจากต้องมัวสอนมาก ในขณะที่ครูผู้รับผิดชอบในโรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนใหญ่เป็นครูฝ่ายบริหารไม่ได้สอน และถ้าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีจำนวนห้องเรียน 42 ห้องเรียน ครูผู้รับผิดชอบจะได้รับการสนับสนุนปฏิบัติการผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริหารให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานในหน้าที่อีกด้วย การที่ครูผู้รับผิดชอบขาดความรู้ความสามารถในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมนี้จะเห็นได้จากครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมีความต้องการการนิเทศระดับมาก ในเรื่องวิธีการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างสุนทรีย์ที่ดี ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานขั้นต่ำ การทัศนศึกษาโรงเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี ต้องการมีโครงการแลกเปลี่ยนการศึกษาของงานสิ่งแวดล้อมระหว่างโรงเรียน ต้องการให้มีการจัดประชุมสัมมนา หรือจัดการอบรมแก่ผู้รับผิดชอบ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมได้มีโอกาสเข้าร่วมการอบรม หรือเพิ่มพูนความรู้ทางสุขศึกษาให้มากยิ่งขึ้น ถ้าสามารถให้ครูที่มี

ความรู้ทางสุขศึกษาโดยตรงได้รับผิดชอบงานด้านสิ่งแวดล้อมก็นับได้ว่าดำเนินงานถูกต้องหลักการบริหารในข้อที่ว่า "ต้องเลือกบุคคลเพื่อทำหน้าที่ให้เหมาะสม" (to put the right man on the right place) (ประถม แสงสว่าง 2525: 15-16) สำหรับปัญหาการบริหารในข้ออุบัติเหตุที่เกิดจากการจราจรในโรงเรียนนั้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาการบริหารของครูผู้รับผิดชอบในโรงเรียนขนาดกลางข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ โรงเรียนไม่จัดทำเครื่องหมาย ค่าเตือนที่เกี่ยวกับความปลอดภัย ดังนั้นครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อม หรือครูสุขศึกษาควรได้จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เห็นสม่ำเสมอ และระมัดระวังอุบัติเหตุจราจรในโรงเรียนให้มากขึ้น

ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก มีปัญหาการบริหารเกี่ยวกับ ส้วมและที่ปัสสาวะไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาการบริหาร เรื่องส้วมและที่ปัสสาวะไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็น มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก จากข้อมูลสภาพการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลางส่วนใหญ่มีจำนวนส้วมและที่ปัสสาวะสำหรับนักเรียนชายไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำคือ 3 : 100 และ 1 : 50 ตามลำดับ โรงเรียนขนาดกลางร้อยละ 80 ที่มีจำนวนส้วมของนักเรียนหญิงไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดให้มี 4 : 100 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จริญญา บัณฑิตวงศ์ (2522: 70) พรเพ็ญ พิพัฒนธีรภาพ (2522: 80-82) จารุวรรณ ตั้งศิริมงคล (2522: 61-62) และกองส่ง เสริมพลศึกษาและสุขภาพกรมพลศึกษา (ม.ป.ป.: 69-71) ที่พบว่าโรงเรียนมัธยมศึกษามีปัญหาเรื่องส้วมและที่ปัสสาวะไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และยังไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้จากผลการวิจัยยังพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาการบริหารค่อนข้างมากในเรื่อง ขาดกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วม ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากนักเรียน และมีจำนวนนักการภารโรงไม่เพียงพอผู้วิจัยมีความเห็นว่า การให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณในการสร้างส้วม และที่ปัสสาวะแก่โรงเรียนที่ยังไม่เข้าเกณฑ์มาตรฐานประการหนึ่ง โรงเรียนจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดอีกประการหนึ่ง รวมทั้งการควบคุมดูแลและการทำความสะอาดของนักการภารโรง อาจทำให้ปัญหาการบริหารเรื่องนี้หมดไป ถ้าทุกคน ทุกฝ่าย เห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เพราะประเด็นสำคัญผู้วิจัย เชื่อว่า การมีส้วมที่ถูกต้อง สุขลักษณะ การรู้จักใช้ และรู้จักรักษา น่าจะมีความสำคัญกว่าการมีจำนวนส้วมที่เข้าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดไว้เสียอีก

3. ความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนพบว่า สอดคล้องกับปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพที่ครูผู้รับผิดชอบประสมอยู่ กล่าวคือ มีปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง 5 ด้าน มีความต้องการการนิเทศในระดับปานกลาง 5 ด้าน เหมือนกัน และมีปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมในระดับน้อย 5 ด้าน ความต้องการการนิเทศในระดับน้อย 5 ด้าน เช่นกัน เมื่อเปรียบเทียบความต้องการการนิเทศเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่โรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความต้องการการนิเทศไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ความต้องการการนิเทศด้านการกำจัดขยะมูลฝอย และด้านห้องเรียน และเครื่องใช้ในห้องเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ครูผู้รับผิดชอบมีปัญหาการบริหารนี้ครูผู้รับผิดชอบมีความต้องการการนิเทศสอดคล้องกับปัญหาการบริหารที่ประสมอยู่อย่างแท้จริง

แต่เมื่อพิจารณา เป็นรายชื่อของความ ต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพ กับปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพ จะเห็นได้ว่า ปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพบางข้อที่ครูผู้รับผิดชอบมีปัญหาการบริหารแตกต่างกัน แต่มีความต้องการการนิเทศไม่แตกต่างกัน ดังมีรายชื่อต่อไปนี้ ที่พื้นที่สนามไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ขนาดของโรงอาหารไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ฝาค้างไม่สามารถป้องกันเสียงระหว่างห้องได้ วัสดุที่ใช้ทำฝาค้างไม่เหมาะสม สภาพแวดล้อมของห้องเรียนมีเสียงดัง ครูผู้รับผิดชอบขาดความรู้ความสามารถในการดำเนินงานบุคลากรทุกฝ่ายไม่เห็นความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ และไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากครู แสดงว่าถึงแม้ว่าครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อม จะมีปัญหาการบริหารในรายข้อนั้น ๆ แตกต่างกัน แต่ครูผู้รับผิดชอบของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความต้องการการนิเทศในข้อนั้น ๆ ในระดับเดียวกัน ดังนั้นความต้องการการนิเทศของครูผู้รับผิดชอบ เหล่านี้ นับได้ว่า เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญที่ผู้ให้การนิเทศควรศึกษาอย่างรอบคอบในการให้การนิเทศต่อไป

4. กิจกรรมการนิเทศและผู้นิเทศที่ครูผู้รับผิดชอบต้องการ

4.1 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมีความต้องการการนิเทศในระดับมากในเรื่อง วิธีการจัดและตรวจสอบคุณภาพน้ำดื่ม น้ำใช้ที่ถูกต้องลักษณะ การติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ วิธีการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการสร้างสุนทรีย์

ที่ดี การจัดโรงอาหารให้ถูกหลักสุขาภิบาล และการจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิต ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมีความสนใจงานด้านสิ่งแวดล้อม ต้องการที่จะปรับปรุงให้นักเรียนได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี และสอดคล้องกับปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพที่ครูผู้รับผิดชอบประสมอยู่ (ดังตารางที่ 9) นอกจากนี้ครูผู้รับผิดชอบยังเห็นความสำคัญของหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่จะมีส่วนในการช่วยเหลือในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ดังที่สุชาติ โสมประยูร ได้กล่าวว่า

ข้อควรปฏิบัติของคณะกรรมการสุขภาพในโรงเรียน ข้อที่ 5 พยายามติดต่อกับองค์กรหน่วยงาน หรือสถานต่าง ๆ ให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นของทางราชการ หรือเอกชนก็ตามที่สามารถให้ความช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในเรื่องสุขภาพได้ เช่น กองอนามัยโรงเรียน กองโภชนาการ กองสุขศึกษา โรงพยาบาลต่าง ๆ ศูนย์การแพทย์และอนามัย สถานีอนามัย สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หน่วยอนามัยเคลื่อนที่ องค์การส่งเสริมสุขภาพ องค์การกุศล มูลนิธิ และสมาคมต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้น รวมทั้งควรจะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่อนามัยในการที่จะพัฒนาหรือส่งเสริมอนามัยท้องถิ่นที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ด้วย (สุชาติ โสมประยูร 2525 : 150-151)

ดังนั้น จากผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการบริหารและความต้องการ การนิเทศของครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้บริหาร หน่วยงานนิเทศฯ จึงควรที่จะให้ความช่วยเหลือครูผู้รับผิดชอบ ส่งเสริมให้ได้รับความรู้ทางสุขศึกษาโดยตรง ส่งไปอบรมหรือสัมมนาต่าง ๆ ที่จะทำให้อุบัติการณ์มีความรู้ ความสามารถที่จะดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

4.2 กิจกรรมการนิเทศที่ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมต้องการ จากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการนิเทศที่ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมต้องการในระดับมาก คือ การทัศนศึกษาโรงเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี โครงการแลกเปลี่ยนการศึกษาดูงานสิ่งแวดล้อมระหว่างโรงเรียน ต้องการให้มีการจัดประชุมสัมมนาหรือจัดอบรมแก่ครูผู้รับผิดชอบ ต้องการให้มีการนิเทศแบบช่วยกันวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกันในระดับกลุ่มโรงเรียน ต้องการคำปรึกษาหารือร่วมกันกับทุกฝ่ายในโรงเรียนแบบกลุ่มย่อย และให้มีบุคคลภายนอกมาประเมินผลงาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมต้องการลักษณะของการนิเทศที่แตกต่างไปจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การทัศนศึกษา การแลกเปลี่ยนการศึกษาดูงานระหว่างโรงเรียน การจัดประชุม สัมมนา อบรม

และการทำงานร่วมกันในระดับกลุ่ม โรงเรียน อาจเป็นแนวทางที่ทำให้ครูผู้รับผิดชอบ เกิดความคิด ในการพัฒนาหรือปรับปรุง แกไข สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนของคนให้ดีขึ้นได้ตามควรแก่สภาพ ดังนั้น เพื่อให้ครูผู้รับผิดชอบ เกิดแนวความคิดดังกล่าว ผู้บริหาร หน่วยศึกษานิเทศก์ ควรให้ความสนใจ กิจกรรมการนิเทศที่ครูผู้รับผิดชอบต้องการ นอกจาก เพื่อให้ครูผู้รับผิดชอบมี โอกาสแลกเปลี่ยน ความรู้ ความคิด เห็น และประสบการณ์ต่าง ๆ ค่อกันแล้ว ยังทำให้ลดปัญหาการนิเทศไม่ทั่วถึง อันเนื่องมาจากศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอได้ และผู้วิจัยมีความ เห็นว่าน่าจะจะได้ประโยชน์คุ้มค่าง่า การไปนิเทศแบบ เยี่ยม เยียนที่ทำอยู่ในปัจจุบัน

4.3 ความต้องการบุคคลผู้ให้การนิเทศทางด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพใน โรงเรียน พบว่า ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมมีความต้องการในระดับมาก ที่จะให้เจ้าหน้าที่ จากกระทรวงสาธารณสุข นักวิชาการสุขศึกษา ศึกษานิเทศก์จาก เขตการศึกษา และศึกษานิเทศก์ จากกรมพลศึกษา เป็นผู้ให้การนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉราลักษณ์ ปิ่นทับทิม (2528 : 61) พบว่า บุคลากรให้การนิเทศทางสุขศึกษาที่ครูสุขศึกษาต้องการมาก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ จากกระทรวงสาธารณสุข นักวิชาการสุขศึกษา ศึกษานิเทศก์จากกรมพลศึกษา และศึกษานิเทศก์จาก กรมสามัญศึกษา เช่นกัน แสดงว่าครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมซึ่งส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ ศึกษาวิชา เอกสุขศึกษา หรือพลศึกษาก็ตาม มีความเข้าใจปัญหาการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมดีขึ้น จึงมอง เห็นว่าบุคคลจากหน่วยงานต่าง ๆ จะมีส่วนช่วยเหลือ นิเทศงานด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพ ในโรงเรียนกว้างขวางขึ้น ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับหัวข้อ เรื่องที่ต้องการการนิเทศ ลักษณะการนิเทศ ที่ต้องการ และบุคคลผู้ให้การนิเทศ ในการจัดสัมมนา จัดอบรม จึงควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะใน แต่ละสาขาหรือบุคคลที่กล่าวข้างต้น เข้าร่วมด้วย ซึ่งบุคคลเหล่านี้ควรได้มีโอกาสศึกษาถึงปัญหาการ บริหารด้านสิ่งแวดล้อมของครูผู้รับผิดชอบ เสียก่อน เพื่อจะได้ เข้าใจและให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และนิเทศได้อย่าง เหมาะสมตรง เป้าหมายยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ในระดับกรมสามัญศึกษา

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาหนึ่งที่โรงเรียนมัธยมศึกษาทั้ง 3 ขนาด ประสบ อยู่ ได้แก่ งบประมาณในการจัดและดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียน ปัญหา เรื่อง ส้วมและที่ปัสสาวะไม่เพียงพอ เพื่อแก้ไขปัญหานี้ของครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อมที่ประสบอยู่

กรมสามัญศึกษาควรได้พิจารณาจัดสรรงบประมาณตามสภาพและปัญหาที่โรงเรียนขนาดต่าง ๆ นั้น กำลังประสบอยู่ให้มากขึ้นกว่าเดิม

1.2 ควรให้ความสนใจในปัญหาการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมตามขนาดของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดกลาง อาจจัดโครงการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนโรงเรียนขนาดกลางให้มากขึ้น และกำหนดเป็นนโยบายในระดับสูงด้วย

2. ในระดับ เขตการศึกษา

2.1 ศึกษาวิเคราะห์ เขตการศึกษา 7 ควรสนับสนุนการทำงานในระดับกลุ่มโรงเรียนให้มากขึ้น เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาาร่วมกัน อันจะเป็นประโยชน์ทั้งศึกษานิเทศก์และโรงเรียนทั้งสองฝ่ายพร้อม ๆ กัน

2.2 ควรจัดการประชุม สัมมนา หรืออบรม ในลักษณะรวมทั้งโครงการสุขภาพในโรงเรียนให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบ หรือคณะกรรมการสุขภาพในโรงเรียนให้มากขึ้น โดยจัดให้สอดคล้องกับผลงานวิจัย สภาพ ปัญหา และอุปสรรค ที่โรงเรียนต่าง ๆ ประสบอยู่ ซึ่งจะทำให้แก้ปัญหาได้ตรงจุด และช่วยให้การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนประสบผลสำเร็จได้

2.3 ควรมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรในท้องถิ่นจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้มากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการบริการสุขภาพ และการสอนสุขภาพในโรงเรียน

3. ในระดับโรงเรียน

3.1 ผู้บริหารโรงเรียน ควรเห็นความสำคัญของโครงการสุขภาพในโรงเรียน โดยรวมงานทั้ง 3 อย่าง ซึ่งได้แก่ งานด้านสิ่งแวดล้อม ด้านบริการสุขภาพ และด้านการสอนสุขภาพเข้าด้วยกัน จัดให้มีคณะกรรมการสุขภาพในโรงเรียนขึ้นให้ได้ ดำเนินการอย่างค่อเนื่อง มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับก็คือ ทุกคนในโรงเรียนมีสุขภาพดี มีความรู้ทัศนคติ และการปฏิบัติทางสุขภาพที่ถูกต้อง

3.2 ครูผู้รับผิดชอบการจัดสิ่งแวดล้อม ควรได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนที่มีผลต่อสุขภาพของทุกคนในโรงเรียน และคำนึงเสมอว่างานด้านสิ่งแวดล้อมนั้นไม่สามารถสำเร็จได้ด้วยดี ถ้าขาดความร่วมมือ ร่วมแรงร่วมใจ จากบุคคลทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียน โดยเฉพาะความร่วมมือจากนักเรียน และการจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาด แรงสนับสนุนจากทางบ้านและหน่วยงานในชุมชนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในเรื่องปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านสิ่งแวดล้อมทางสุขภาพในโรงเรียนมัธยมทุกเขตการศึกษา ไปพร้อม ๆ กับศึกษาปัญหาการบริหารและความต้องการการนิเทศด้านการบริการสุขภาพ และด้านการสอนสุขศึกษา เพื่อจะได้ทราบถึงข้อมูลของปัญหาและความต้องการการนิเทศในแต่ละด้านมากขึ้น

2. ควรมีการวิจัยปัญหาสิ่งแวดล้อม การบริการสุขภาพ การสอนสุขศึกษา ตามการรับรู้ของนักเรียนในเขตการศึกษานั้น ๆ ซึ่งจะช่วยให้ได้ผลย้อนกลับจากนักเรียนผู้รับบริการ โดยตรง เพื่อช่วยให้การดำเนินงานโครงการสุขภาพในโรงเรียนได้สนองความสนใจ ความต้องการ และปัญหาด้านสุขภาพของนักเรียนไปพร้อม ๆ กัน